

KÖNYVESPOLC

DR. BEDÉCS GYULA:

Horvátország és tengerpartja

Új, rendhagyó útikalauz-sorozatot indított el a szombathelyi B.K.L. Kiadó „*Ami az útikönyvekből kimaradt – magyar emlékek és látnivalók*” címmel. Első kötete Horvátországba vezeti az utazót. Az útikönyv jelleget megőrizve azonban elsősorban történeti, művelődéstörténeti ismereteket nyújt, és csak a magyar vonatkozásokkal rendelkező településeket keresi fel, a magyar emlékeket mutatja be. Nem foglalkozik a települések egyéb látnivalóival, ezeket az általános útikönyvekből is meg lehet ismerni.

A két ország kapcsolata a magyar-horvát államközösségben 1102-től, Könyves Kálmán horvát királlyá koronázásától 1918-ig tartott. A több mint nyolcszáz éves kapcsolat elég magyarázatot a magyar vonatkozású emlékek gazdagságára és sokszínűségére. A könyv bevezetesként összefoglalja a történelmi hátteret, melyben a két ország közös múltját két nagy időszakra osztja, a török hódoltság előtti időre és az azt követő időszakra.

Könyves Kálmán sikeres egyezséget kötött a horvát nemességgel, az úgynevezett *Pacta Conventa* szerint Horvátország magyar királyt választott uralkodójául, és társországi státusban meghatározott autonómiát élvezett, igazságszolgáltatása, közigazgatása független volt, a királyt a bán képviselte. A tenger mellék betagozódása sokkal nehezebben ment. A dalmáciai városok gyakran cseréltek gazdát, előbb Bizánc, később elsősorban Velence illetve a magyar királyság uralma alatt álltak. E városok az Árpád-házi királyainktól számos kiváltságot kaptak, amit később utódai is megerősítettek. A XV. században Velence ismét elfoglalta a dalmáciai városokat, a későbbi török uralom pedig lehetetlenné tette visszaszerzésüket.

A törökök majd az osztrákok elleni függetlenség harcaiban számos horvát vett részt, a Thallóczyak, Dugovics Titusz, Jurisics Miklós, a Zrínyi és a Frangepán család számos tagja. Sok ismert horvát szolgált a magyar királyokat, mint tudós, művész vagy diplomata, töltött be fontos egyházi vagy világi tisztséget, például Janus Pannonius, Vitéz János, Fráter György, Beriszló Péter, Verancsics Faustus, Verancsics Antal, Brodarics István.

A török hódoltság nagy veszteséget jelentett mindkét nemzetnek. A korábban jelentős szerémségi, szlavóniai magyar települések elnéptelenedtek, a megmaradt magyar szigetek a Habsburg birodalom részét alkotó Horvátországba tagolódtak be. Nem árt tudni, hogy az egykori Verőce, Pozsega, Szerém megyék Magyarország részét alkották, ezt a területet csak 1746 után kezdték Szlavóniának nevezni, addig ezt az elnevezést Zágráb, Belovár-Kőrös, Varasd vármegyék térségére értették. A magyar-horvát viszony a reformkorban, a

nemzeti nyelv iránti küzdelem idején kezdett megromlani. A horvátok ugyanazt követelték a magyaroktól, amit mi Bécsből, s céljaik elérésére a bécsi udvarban találtak szövetségest, a magyar szabadságharc ellen fordultak. De ők sem azt kapták, amit vártak, a Habsburgok Horvátországban is abszolutista kormányzást vezettek be. A sérelem ismét a magyarok felé fordította a horvátokat, s 1868-ban létrejött a magyar-horvát kiegyezés. Horvátország 1918-ig ismét teljes belpolitikai autonómiát élvezett.

Az útikönyv részletesen ismerteti a magyar vonatkozású emlékeket. Az Alsó-Drávazsög, Szlavónia, a Muraköz és Zagorje, valamint Zágráb, és Károlyváros (Karlovac) talán kevésbé közismert emlékei mellett részletesen foglalkozik a magyar nyaralók körében is rendkívül népszerű tengerparti településekkel, a Kvarner-öböl Déli-Dalmáciáig. Fiume (Rijeka), Abbázia (Opatija), Póla (Pula), Krk, Zengg (Senj), Zára (Zadar), Szebenico (Sibenik), Trau (Trogir), Spalato (Split) és Ragusa (Dubrovnik) eddig talán kevésbé ismert részleteit ismerhetik meg a látogatók.

Talán nem kap elég hangsúlyt a könyvben, hogy a két ország történelmi határa a Dráva, illetve a Mura folyó volt, és Trianonban két olyan területet kapott az új délszláv állam (és került a mai Horvátországhoz), ami korábban a történelmi Magyarország szerves része volt: a Baranyához tartozó Drávazsög és a Zalahoz tartozó Muraköz. Míg Drávazsög nagyobb részben magyar lakosságú, Muraköz homogén horvát lakosságú volt, s csak a XIX. században vándorolt be kis létszámú magyarság. Az Alsó-Drávazsögben ma is kilenc magyar többségű település létezik, ahol a horvátországi magyarság mintegy 40%-a él. Alig-alig ismertek az Alsó-Drávazsög és Szlavónia ma is zömmel magyar lakta települései, Baranyavár, Kisköszeg, Pélmónostor, Csúza, Vörösmart, Laskó, Várdaróc, Kopács, Sepse, Újbezdán, Nagybodolya, Bélye, illetve Eszéktől délre Kórógy, Szentlászló és Haraszti. Ezekben a falvakban a XVI. században, a török hódoltság alatt a reformáció biztosította a magyarok megmaradását és szellemi felemelkedését. A reformátor Sztárai Mihály a térségben 120 virágzó gyülekezetet, Vörösmarton iskolát létesített. A közeljövőben Vörösmarton és Laskón helytörténeti-honismereti gyűjteményt hoztak létre, bemutatva a vidék életét, viselkedését, bútorait és egyéb emlékeit.

A Duna partján, a szerb-horvát határon található Újlak, az Újlaki család ősi fészke. 1453-ban szabad királyi városi rangot kapott, jelentőségét vára és számos egyházi épülete mutatja. A középkorban még színmagyar város volt, de a magyarság már a XIX. század végére eltűnt. Ferences kolostort a híres itáliai hittérítő, Kapisztrán János alapította. A ferences templomban van Újlaki Miklós és

fia Újlaki Lőrinc domborművel díszített vörös márvány síremléke. Ugyanitt temették el Kapisztrán Jánost, a nándorfehérvári hőst. Egy üvegkoporsóban látható mumifikálódott teste. Kapisztrán Jánost már életében szentként tisztelték, és sírház is tömegesen látogattak az embelek. Az Eszékhez közeli Nekse városka a gyönyörű Neksei Bibliát juttathatja eszünkbe.

A Muraköz a Zrínyi család birtoka volt a XV. századtól 1671-ig. A család életét a török elleni szakadatlan küzdelmek határozták meg. Kiemelkedik közülük Zrínyi Miklós a költő, hadvezér és politikus, akit vadkan ölt meg. Emlékét Csáktornyan és Zrínyifalván emlékoszlop idézi. A szentilonai kolostorban temették el 1649-ben.

A szerző felveti a magyar emlékek hányatott sorsát is. Az 1904-ben felavatott csáktornyai Zrínyi emlékművön egykor a következő pontatlan felirat volt látható: „*Híreimet nemcsak keresem pennámmal, / Hanem rettenetes bajvívó szablyámmal!*” A portré alatti bronz szalgájáról is hiányzik a költő legismertebb sora: „*Ne bántsá a magyart!*”. A közelmúltban felállított Zrínyifalvi emlékművön is csak horvát nyelvű a felirat. De jó lenne, ha a horvátok el tudnák fogadni, hogy mi magyar klasszikus költőnket látjuk benne, azzal együtt, hogy elfogadjuk horvátságát is.

A Zágráb melletti Medvevárhoz a magyar-horvát történelmi emlékek egész sora fűződik. A magyar humanizmus kiemelkedő alakja, Janus Pannonius itt halt meg. Lepoglava pálos kolostora Corvin János, Trakostyán vára a Draskovicsok, Ozalj vára ismét a Zrínyiek emléket őrizi. Ilósi küzdelmek, a két nép közös harca, szomorú és felemelő események kapcsolódnak ezekhez a helyekhez.

Lehetne még további, a könyvben nem említett magyar témákkal bővíteni a sort, hiszen a legtöbb kastélyhoz, várhoz magyar emlékek is társulnak, Nagytabor (Veliki Labor) Corvin János kastélya volt, Jaska (Jastrebarsko) kastélya az Erdődy, Bosiljevo, Ogulin kastélya a Frangepán családé volt. De említhetnénk Valpó (Valpovo), Verőce (Vitrova), Sziszek (Sisak) várát, melyek elsősorban a török elleni védelmi harcban töltötték be fontos szerepet. Szívesen olvastunk volna arról is, hogy a zágrábi székesegyházban őrzik Szent László koronázási palástját.

Az Adriai-tengert az egész középkorban csak nehezen lehetett megközelíteni. Ez a török időben egyben védelmet is jelentett. A XVIII–XIX. században épültek ki a mai utak elődei, a Fiuméig vezető vasutat 1873-ban adták át. Fiumét még Mária Terézia emelte ki a horvát közigazgatás alól, és csatolta 1779-ben *corpus separatum*ként Magyarországhoz. Fia, II. József a városhoz csatolt tengerparti sávval megteremtette a Magyar tengerpartot. (*Littorale Hungaricum*). A tengeri kikötő alapjait Széchenyi kezdeményezésére 1847-ben lerakták, de csak a kiigyezés után, a vasút megépülésével vált nagy forgalmú kikötővé. A századfordulóra Fiume gyorsan fejlődő magyar jellegű város lett, pezsgő kulturális élettel, bár lakosainak zöme olasz volt. Trianon után megszűnt ez a sokszínűség, a magyarok elköl-

töztek a városból. Épületei azonban ma is a Monarchia világát idézik. A szerző a kikötőtől elindulva sorra veszi a magyar vonatkozású emlékeket.

A Fiumétől délre eső tengerpart és Krk (Veglia) szigete a Frangepánok birtoka volt. A család életét a tengerpartért harcoló két hatalom – Velence és a Magyar királyság – szabta meg, de ők elsősorban a magyar királyokat szolgálták. Szoros szálak fűzték a Zrínyi családhoz. A Habsburg ellenes Wesselényi összeesküvés résztvevőjeként Frangepán Ferencet Zrínyi Péterrel együtt végezték ki 1671-ben. Halálával a család is eltűnt a történelem színpadáról. Frangepán várát, várkastélyt Bakarban, Kraljevicában, Krk városában és Novi Vinodolskiban is találunk.

A szerző a Zrínyiek, Frangepánok és a zenggi Jurisics Miklós kapcsán is felveti a kérdést: horvát vagy magyart? Éredetét tekintve minden bizonytalansággal, azonban a magyar királyságban teljesedett ki életük. Érdekes a két testvér, Zrínyi Miklós és Zrínyi Péter sorsa. Míg Miklós a Magyarország felé eső birtokokrészt kapta meg, magyarul beszélt és magyarul írta meg a Szigeti veszedelmet, Péter a horvát területen élt, inkább a horvátot használta, s horvát nyelvre ültette át bátyja művét. Miklós így ír róla: „*Ez én vitéz öcsém mind magyar, mind horvát / Igazán szereti, mert látjuk, hazáját.*”

Dalmácia városai Könyves Kálmán horvát királlyá koronázásától a mohácsi csatáig többször tartoztak a magyar koronához. A folytonosságot a velenceiek hódításai szakították meg, akik, csellel, pénzzel vagy fegyverrel többször is elfoglalták a dalmát partvidéket. A XV. század elejétől a legtöbb város velencei kézre került, Ragusa azonban még egy évszázadig magyar fennhatóság alatt maradt. Nagyon sok középkori magyar emlék található Dalmáciában, de ezeket keresni kell, amiben segítségünkre lehet e könyv. Zára elsősorban Könyves Kálmán királyt idézi, a Szűz Mária templom harangtornyát ő emeltette. Trau és Klissza a tatárok elől menekülő IV. Bélának adott védelmet. Ragusa Szent István és Szent László királyunk ereklyéit őrizi. Kár, hogy nem szerepel a könyvben a székesegyház kincstárában található Szent István és Szent László ereklye. Fontos irodalomtörténeti kincset rejt a sibeniki Ferences kolostor. A „Laskai sorok” néven ismert nyelvemlék az Ómagyar Mária siralom után a második legrégebb verses nyelvemlékünk.

Dalmácia kapcsán is felvetődnek a múlt és jelen sajnálatos nemzeti türelmetlenségei. A szerző leírja a tatárok elől menekülő IV. Béla király és családja hányattatásait. A spalatoiak ellenségesen fogadták a királyt, ezért a király családját Klissza várában hagyta, ő maga pedig Trauba folytatta útját. Klisszában járvány tört ki, s ennek esett áldozatul a két királylány, Katalin és Margit. Koporsóik a spalatoi dómba kerültek, de a velenceiektől való félelmében a város hamarosan eltávolította a koporsókat, eltüntette a székesegyház bejáratánál lévő szoborcsoportról IV. Béla alakját is. A harangtorny magyar királyokat ábrázoló kőfaragásos dí-

sztéseit későbbi magyar királynék készítették. A velenceiek elfoglalva a várost, megcsönkítették a szobrokat, hogy ne maradjanak magyar emlékek. Napjainkban értetlenül állunk, vajon miért nem vezet sikerre az íteni magyarok azon törekvése, hogy egy emléktáblát helyezzenek el Klisszában, emlékezve a történelmi eseményekre. Ez azért is érthetetlen, mert a szentté avatott Margitot a horvátok is magukénak érezve Klisszai Szent Margitnak nevezik.

E könyv nemcsak a kultúrtörténeti emlékekkel ismert meg, hanem a történelmi hátteret is felvázolja, bemutatja a hozzá kapcsolódó személyek életét. Sok érdekességgel gazdagítva mutatja be Könyves Kálmán, IV. Béla, Nagy Lajos, Zsigmond király, a Gara, Újlaki, Zrínyi, Frangepán, Draskovics, Erdődy család tevékenységét. Segítségével értékes ismeretekkel felvértezve járhatjuk be, ismerhetjük meg e gazdag tájat, varázslatos tengerpartot, a városok ódon utcáit, műemlékeit.

A kiadó előszavához csatlakozva ajánljuk ezt a rendhagyó útikönyvet a magyar történelem és kultúra, valamint a tartalmas utazásokat kedvelőknek.

(B.K.L. Kiadó Szombathely, 2004.)

Udvarhelyi Nándor

Eine Unterredung gegen die Türken – Traktátus Mohácsról.

Sára Balázs fordításában, *Radek Tünde* jegyzeteivel és utószavával közreadja *Balogh F. András*.

Úgy tartják, hogy a XVI–XVII. század a modern nyilvánosság megszületésének korszaka. Ekkorra már általánosan elterjedt a könyvnyomtatás, a különböző újságformák megjelenésével ugrásszerű növekedés következett be a nyomtatott hírek mennyiségében. A kora újkor a török ellenes háborúk kora is, nem meglepő tehát, hogy jelentősen megnőtt a török tárgyú művek száma. A török terjeszkedés veszélye igazából Konstantinápoly elesével tudatosult Európában és a XVI. sz. elejétől kezdve már szárazföldön is belátható közelségbe került a török birodalom. A török ellenes háború új korszakát jelentette a kereszténység védőbástyájának, a Magyar Királyságnak megroppanása. Egyre népszerűbbek lettek a magyar tárgyú művek (krónikák, országleírások, röpiratok, hírlevelek stb.) is, különösen a német nyelvterületen, hiszen miután I. Ferdinándot magyar királlyá koronázták és az ország voltaképpen a Német-Római Birodalom része lett, a török veszély már közvetlenül is érintette Németországot. Nándorfehérvár elvesztésének jelentősége még alig érzékelhető a korabeli kiadványokban, az Oszmán Birodalom elleni küzdelem időszakáról híreiről tudósító művek száma a mohácsi csata illetve Bécs 1529-es ostroma után növekedett meg.

A *Littera Nova* kiadó által megjelentett mű („Beszélgetés és javaslat a törökök elleni hadviselésre”) azért is fontos dokumentum, mert első szövegvál-

tozatai 1522–23-ban, közvetlenül a nándorfehérvári vereség után láttak napvilágot, így tehát azon kevés művek közé tartozik, amelyek reflektáltak az 1521-es eseményre. E korábbi szövegváltozatok délnémet területen jelentek meg, ami nem véletlen, hiszen e városok lakói a földrajzi közelség és a nagyobb veszélyeztetettség miatt jobban odafigyeltek a tőlük délretelei zajló eseményekre. A művet 1527-ben újra kiadták, új kiadás időszzerűségét egyértelműen a mohácsi tragédia adta. Bár a csata leírását több más mű is tárgyalta, ezek azonban a csatavesztés okainak kifejtésével nemigen foglalkoztak. Az 1527-es kiadás nyilván ezt az űrt kívánta betölteni. Erre utalhat a könyv magyar címe is („Traktátus Mohácsról”), bár erre szerencsésebb lett volna például egy alcímbe utalni – más formában, hiszen a mű tulajdonképpen nem traktátus (értekezés).

Az ismeretlen protestáns szerző által írt könyv tartalmát jól összefoglalja a szöveg végén olvasható kis vers: „Török könyvesckének neveznek engem, / Célok keresztények közt ismertté lennem, / Hogy azok Istenünkkel telve, / Törökkel szállhassanak szembe. / Jelentem a török szörnyű erősségét, / Minden királyságok mire természettségét, / Törvénytelen pápát és udvartartását, / Kulfárok üzetését s óriás társaságát, / Német vitészséget és hogy mely nagy tettek / Némely királyságot mi módon mentettek. / Panaszom túlságos nagy dőzsöléseik, / S hogy csak ágyasaik kapuját döngetik, / Mert a hadjáratot emiatt nem bírják, / Ahogy róluk többen keserűen megírják. / Zárszavul huszonegy bölcs javaslat közli, / Mint kell győztesen törökkel megütközni.” Voltaképpen tehát arra a kérdésre keresi a választ a mű, hogy miért és hogyan erősödött nagyhatalommá az Oszmán Birodalom, illetve miért nem képes összefogni ellene a keresztény Európa.

A prózadiológusban négy ember vív egymással szópárbajt: az Oszmán Birodalom képviselőitben egy török és egy cigány, a kereszténység képviselőitben pedig egy német remete és egy magyar katona. Valahol Nándorfehérvár körül találkoznak (a helyszín nem véletlen), ahol egy napra jelképesen fegyverszünetet kötnek. A szerző tulajdonképpen tükröt tart a keresztény Európa elé. A keresztény világ bírálatát a szerző a török illetve a cigány szájába adja, a magyar és a német a legtöbb esetben kénytelen elismerni a bírálat jogosságát. Igen súlyos bírálat éri a pápát és az egyházat: a pápák kiszíjpolozzák a közönséges keresztényeket, beavatkoznak az egyes országok politikájába, viszályt szítanak az egyes európai országok között és egymásnak ugrasztják a királyokat. Több időt és energiát fecselegnek erre, mint a török kiűzésére. A török sorra veszi az európai országokat és felsorolja azokat az okokat, amiért az összefogás nem jöhetett létre. Összeveti a hadseregeket is, a török birodalomról például megtudjuk, hogy az egész állam berendezkedése a hadviselést szolgálja. Magyarországgal kapcsolatban a szerző mindenki számára követendő példaként említi Mátyás király hadszervezői módszerét. A török elmondja, hogy a keresztény kereskedők még a tö-

rökkel is üzletelnek, ezzel mintegy "saját maguk ássák meg sírjukat", hiszen sok, a háborúszához szükséges anyaggal látják így el az Oszmán Birodalmat. A szultán ilyesmit soha nem engedne meg török kereskedőknek. A török bírálja az európai katonák iszákosságát, a nemesek tunyaságát, a szét-húzást is. A művelt, jó történelmi, politikai ismeretekkel rendelkező szerző által sugallt gyógyír a keresztények összefogása lenne. Ezen túlmenően hangsúlyozza, hogy ha a keresztények erősebbek akarnak lenni, akkor reformokra is szükség lenne. (Az persze más kérdés, hogy akkor és ott egy Magyarországnál jóval erősebb európai hatalom sem lett volna képes feltartóztatni az Oszmán Birodalom hadigépezetét.)

A kétnyelvű könyv vitathatatlan érdeme, hogy magyarul is hozzáférhetővé teszi a kora újkori német nyelvű irodalom ezen alkotását, a híreket közül ugyanis kevés olvasható magyarul. A könyv ugyanakkor nem mentes a filológiai pontatlanságoktól, ezek felsorolásával azonban itt most nem terheljük az olvasót, mások másutt már felhívták ezekre a figyelmet. Mindent egybevetve a könyv hasznos és érdekes olvasmány a múltunk története iránt érdeklődő olvasók számára.

(Littera Nova, Budapest, 2003.)

Lőkös Péter

KÖRMENDI GÉZA:

A Tatai Gimnázium Névtára 1765–2002

Körmendi Géza Tata helytörténetének több évtizede kutatója – a város XX. századi történetének alapműveivel járult hozzá a Tata története még megírandó monográfiájához.

A Tata és Tóváros története a két világháború között (1998), ennek folytatása a 1939–1949 közötti időszakot felölelő helytörténeti munka (2001) és Körmendi számos néprajzi vonatkozású tanulmánya, cikke, könyve mellett jutott energiája szeretett városa ipartörténetének áttekintésére. A tatai téglas és cserépgyárak története (2000) című komplex módszerrel építkező kötetének történettudományi módszertani mondanivalója is van. (Ismeretését ld. Honismeret 2001. 2. sz. 120. old.) Kutatásaiba illeszkedik Tata és Tóváros iskoláinak történetéről írott összefoglalása (1984), s a gimnázium múltjáról publikált több tanulmánya. Ezek közül a Piaristák Magyarországon című kötetben (1992) foglalta össze az oktatási intézmény 1910–1948 közötti történetét. Más társadalmi munkái mellett az iskola nyugdíjas igazgatójaként ma is lankadatlan erővel szervezi a gimnázium volt diákjainak egyesületét. Folyamatosan szerkeszti a Tatai Gimnázium Öregdiákjainak Évkönyveit (1990-től). Mindezekből látható, több tekintetben is szerves folytatás ez a Körmendi Géza tolla alól legújabbban kikerült munka. *A Tatai Gimnázium Névtára 1765–2002.*

Rendhagyó mű, mert mint lexikon, adattár országosan is egyedülálló az oktatástörténeti szakirodalomban. Nem ismerünk ez idáig hasonló lélegzetű, átfogó összeállítást.

A vaskos kötet a mai Eötvös József Gimnázium (1951–2002) és elődei (Kegyestanítórend Tatai Gimnáziuma, 1765–1948, Állami Gimnázium 1948–1951) tanárainak és diákjainak életrajzi adatokkal bővített névjegyzéke. Bevezető és oktatástörténeti áttekintés, a források bemutatása, rövidítésjegyzék után következnek a törzanyag. Ez a tanárok betűrendbe sorolt névtárával indul. Az összeállító itt közli a névváltozást, a piarista rendhez való tartozást, születési és halálozási dátumot, tudományos fokozatot, szaktárgyakat, a latán töltött éveket, s több egyéb értékes adatot. Az itt érettségizett diákok adatait tanévek sorrendjében, ezen belül betűrendben adja közre. (Név, származási hely, megye, életkor, nemzetiség, vallás stb.) A forrásul szolgáló anyakönyvek 1914-től sokkal kevesebb adatot tartalmaznak, csak születési helyet, időt és az érettségi dátumát közlik. (Anyja nevét 1997-től.) Nem voltak fellelhetőek az 1785–1814 közötti anyakönyvek, ezek az évek sajnos hiányoznak az összeállításból. A könyv négyévi „szerezési” szorgalmú munkával készült. A megmaradt anyakönyvek alapján 9805 tanulóról és 603 tanárról szóló szócikket tartalmaz.

E száraz tényeknél fontosabb azonban, hogy ki mindenki járt az iskolába, milyen tanárok és később híressé lett egykori diákok, kiemelkedő tudású és elismert személyiségek nemzedékei alapozták meg az alma mater hírnevét. Esterházy és Andrássy grófok, Perczel Mór fiai, Csajághy Laura rokonsága és mások mellett Rohrbacher Miklós, Tata történetének kutatója is itt szívta magába a tudást. Szinte mindenki ismeri Öveges József nevét, aki e gimnázium falai között más kiváló oktató mellett módszeres gondolkodásra nevelt, és sok később híressé lett természettudóst indított újtárra.

A könyv érdekes és értékes adatokat szolgáltat a korabeli diákság történeti-demográfiai, szociológiai viszonyairól. A diákság a történelmi Magyarország egész területéről verbuválódott. Trianon és 1946 után Erdélyből is sok diák érkezett a gimnáziumba és a konviktusba. Az egykori (férfi) keresztnévadási szokásokra és arra is következtethetünk belőle, milyen rétegek tanították egykor gyermekeiket. A tanárok képzettsége fontos adalék az oktatás színvonalának felméréséhez. A tatai utcanévek nyelvészeti, földrajzi, kutatások számára fontosak. Mindezek az értékek nemcsak oktatástörténeti művé avatják Körmendi Géza Tatai Gimnázium névtára... című könyvét, de iránymutató tudományos alapkatatási munkát is kézbe vehet használója. Igazi jelentőségét, értékét az idő és a használói döntenek majd el. Utóbbiak között minden bizonnyal ott szerepelnek az egykori diákok is. Eme érzelmi megalapozottság is fontos értéke a helytörténetírást és a tudományos alapkatatásokat is támogató-, megkerülhetetlen kézikönyvnek.

Dr. Horváth Géza